

BEU. SBE. Derg.
Cilt:4 Sayı:2 Aralık 2015

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKULA SOSYAL UYUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Abdullah İŞIKLAR* - Mehmet BİLGİN** – Mehtap BİLGİN***

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilkokulda öğrenim gören öğrencilerin sosyal uyum düzeylerini, cinsiyet, aile geliri ve süreğen hastalığa sahip olup olmama değişkenleri açısından incelemektir. İlişkisel tarama modelinde yürütülen araştırmaya Kayseri İli Melikgazi İlçesinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında 198 kız, 220 erkek olmak üzere toplam 418 ilkokul öğrencisi katılmıştır. Araştırma verileri “Okul Sosyal Davranış Ölçeği (OSDÖ) A-B Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Verilerinin analizinde ise t testi ve F testi (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda, cinsiyet değişkenine göre, kızların sosyal uyum düzeylerinin erkeklerin sosyal uyum düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre, gelir düzeyleri yükseldikçe sosyal uyum düzeylerinin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerden süreğen hastalığa sahip olanların, süreğen hastalığa sahip olmayanlara göre sosyal uyum düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bu bulgular literatür ışığında yorumlanarak tartışılmış ve araştırmadan elde edilen sonuçlara göre önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Okula sosyal uyum, uyum, sosyal beceriler

A STUDY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS’ SOCIAL LEVELS OF ADAPTATION TO SCHOOL

Abstract

The purpose of this study is to investigate the social adaptation levels of students attending primary school in terms of the variables gender, family income and whether to have a chronic disease. A total of 418 primary school students, 198 girls and 220 boys participated in the study in the district of Melikgazi, Kayseri, which was conducted by the correlational survey method. The data of the research were obtained by using the “School Social Behavior Scale (SSBS) A-B Form.” In the analysis of the data, the t-test and F test

* Doç.Dr., Erciyes Üniversitesi Öğretim Üyesi, pskapo@hotmail.com

** MEB Öğretmen

*** MEB Öğretmen

(One Way ANOVA) were used. As a result of the analysis of the data, the girls' levels of social adaptation were found to be higher than those of the boys. As the level of family income increases, the students' levels of social adaptation increase as well. It was concluded that the students who have a chronic disease had a lower level of social adaptation than those who do not have a chronic disease. The findings were discussed in the light of the relevant literature and suggestions were made by the results obtained from the research.

Keywords: Social adaptation to school, adaptation, social skills

GİRİŞ

İlkokul, bireylerin akademik ve sosyal yaşamları boyunca kullanacakları bilgi ve becerilerin temellerinin atıldığı dönem olması nedeniyle kritik bir öneme sahiptir (Temur, Özyeğit, Divrenge, Özkara ve Ayyıldız, 2012). Çoğu kültürde okul, çocukların hemen hepsinin yaşadığı son derece önemli mikro sistemlerden biridir. Birçok ülkede çocuklar okula 5 ile 7 yaşlarında gitmeye başlarlar (Bee ve Boyd, 2009). Çocukların okula uyum sağlamalarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar arasında çocuk özellikleri (örneğin bilişsel hazırlık, dil becerileri ve mizaç özellikleri); okul ortamı (örneğin öğretmen-çocuk ilişkisi) ve cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum gibi özellikler olduğu belirtilmektedir (Birch ve Ladd, 1997; Chavajay ve Rogoff, 2002; McDermott, 1997; Rimm-Kaufman ve Pianta, 2000). Okula uyumu şekillendiren değişkenlerden biri de akran ilişkileridir (Betts, Rotenberg ve Trueman, 2009). Akran ilişkilerinin farklı boyutları (saldırganlık, şiddete maruz kalma, sevilmeme v.b.) çocukların uyum düzeylerini azaltabilmektedir (Estell, Jones, Pearl, Van Acker, Farmer, ve Rodkin, 2008; Klima ve Repetti, 2008; Ladd, 2006). Okula başladığında olumsuz akran ilişkileri geliştiren, sosyal becerilerden yoksun olan çocukların, çocukluk ve hatta ergenlik boyunca akran reddi, iletişim problemleri ve akademik başarısızlık yasayabildikleri belirlenmiştir (Leve, Fisher ve DeGarmo, 2007).

İlkokul dönemi (6-12yaş) öğrencilerinin gelişim özellikleri incelendiğinde; mantıksal düşünme, zaman, boyut gibi kavramların yerleştiği ve dil gelişiminin hızlandığı bir dönem olarak görülmektedir. Piaget'e göre somut işlemler dönemi olarak bu süreç tanımlanmaktadır. Somut işlemler döneminde çocuklar bilişsel yeterlilik bakımından çok hızlı gelişme ve değişme gösterirler. İlkokul dönemindeki çocuklar, tersine çevirebilme ve korunum ilkesi ile ilgili bir sorulara cevap verebilmektedirler. Nesnelere fiziksel yapıları, mekan konumları, miktar, hacim ve sayı gibi özelliklerinde değişme olup olmayacağı konusunda yorum yapabilecek gelişim düzeyine ulaşmaktadırlar. Algılanan görüntüye göre değil, gerçeği anlayarak tepkide bulunurlar (San Bayhan ve Artan, 2004). İlkokullardaki çocuklar öğrendikleri bir kavramı ya da ilkeyi karşılaştıkları yeni bir duruma genelleştirme konusunda başarılı olurlar (Bee ve Boyd, 2009).

Ericsson'a göre ilkokul çağındaki çocuklar başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu evresindedir. Bu yüzden çocukların evde anne ve baba okulda ise öğretmenler tarafından başarıya doğru motive edilmesi gerekmektedir. Başarıya motive edilmeyen çocuklarda ise aşağılık duygusu gelişmektedir (Bee ve Boyd, 2009). Anne ve babalar okul etkinliklerine katılıyorsa ve ev ödevlerini denetliyorsa

çocuklar daha güçlü motive olurlar, kendilerini yeterli hissederler ve okula daha iyi uyum sağlarlar. Freud ise, bu yaş grubu çocukların Latent (gizil) dönemde olduklarını ve dönemdeki çocuğun haz veren ve doyum sağlayan ihtiyaçların giderilmesi gerektiğini vurgulamış eğer bu ihtiyaçlar karşılanmazsa çocuğun kişilik gelişimi olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmiştir (Bacanlı, 2011).

İlkokullarda, çocukların toplumsal bilinci gelişmiş kendilerine yeten ve insanlığa yararlı birer birey olmaları için, önündeki engeller giderilmeye çalışılmaktadır (Yavuzer, 2009). Sosyal ve duygusal ihtiyaçları karşılanan çocuklar, okuma yazmayı daha çabuk öğrendikleri ve akademik hayatlarının daha uzun sürdüğü belirtilmiştir (Bee ve Boyd, 2009; Grolnick ve Slowiaczek, 1994; Reynolds ve Bezruczko, 1993). Sosyal ve duygusal ihtiyaçları karşılanan çocuklar, hevesli, yeni şeylere ilgili, neşeli ve yumuşak başlı çocukların okulun ilk yıllarında, içine kapanık, huysuz ya da sınırlı çocuklara oranla, daha başarılı oldukları görülmüştür (Entwisle ve Dauber, 1993).

Diğer taraftan, okula eksik ve yetersiz becerilerle gelen çocukların, okulda daha az öğrendikleri ve okul hayatları boyunca başarı çizgilerinin daha yavaş olduğu belirtilmiştir. Bu durum ancak anne-baba ve öğretmen ilgisi ile olumluya çevrilebilmektedir (Pianta, Steinberg ve Rollins, 1995). Bunun yanı sıra çocukluk çağında yeterince gelişmemiş sosyal yeterliliğin ileri ki yıllara yansıyan, çocukluk çağı suçluluğu, zihinsel gelişimde problem ve olumsuz sosyal davranışların ortaya çıkması gibi birçok olumsuz sonuçları olduğu belirlenmiştir (Dodge, Coie ve Brakke, 1982; Loeber, 1985).

Bazı araştırmacılar ise, çocuğun cinsiyetinin okul başarısı ve okula uyumda önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Kız çocuklarının akademik başarıları ve uyum düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu belirtmişlerdir (Hooper, Burchinal, Roberts, Zeisel ve Neebe, 1998). Yaş okula uyumda etkili olabilecek bir diğer faktördür. Yapılan araştırmalar çocukların yaşları büyüdükçe davranış problemlerinin azaldığı, akran ilişkilerinin, sosyal becerilerinin ve okula uyumlarının arttığını ortaya koymuştur (Campbell, 2006; Vandell, Nenide ve Winkle, 2006).

Birçok araştırmacı, ilkokullardaki çocukların, akranlarıyla ilişkileri, boş zaman değerlendirmeleri ve teneffüslerde ki sosyal uyum geliştirmeye yönelik çabalarını onların gelişimine katkılarının önemini vurgulamışlardır (Asher ve Taylor, 1981; Choi ve Kim 2003; Connolly, 1983; Merrell, 1993). Olumsuz sosyal davranışlar ise; uygun sosyalleşmeyi engelleyen ve olumsuz sosyalleşmeye sebep olan (akranları reddetme ve anlaşamama gibi) davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Choi ve Kim 2003; Merrel, 1993). Duygusal anlamda sıkıntı yaşayan çocuklar, akranları ve öğretmenleriyle başarılı bir ilişki kurma ve sürdürme becerisinden yoksundurlar (Gresham, 1997; Asher ve Taylor, 1981). Sosyal yeterlilik, çocuğu sosyal hayata işlevsel bir biçimde adapte edebilecek bir dizi davranış olarak görülmektedir.

Bu araştırmada ise, ilkokulda okuyan öğrencilerin okul sosyal uyum düzeylerinin, cinsiyet, aile gelir düzeyi ve süreğen bir hastalık yaşayıp

yaşamaması değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.İlkokulda okuyan öğrencilerin okul sosyal uyum düzeyi cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

2. İlkokulda okuyan öğrencilerin okul sosyal uyum düzeyi ailenin gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

3. İlkokulda okuyan öğrencilerin okul sosyal uyum düzeyi süregen bir hastalık değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, ilkokullarda okuyan öğrencilerin okula sosyal uyum düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir(Karasar, 2007).

Evren ve örneklem

Araştırmanın evreni Kayseri ili Melikgazi ilçesinde ilkokula devam eden öğrencilerden oluşmuştur. Araştırmanın örnekleminde, tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, Ş.J.K.Er Hacı Aydınca İlkokulu, Ayşe Ahmet İnci İlkokulu, 80.Yıl Cumhuriyet İlkokulu, Mustafa Kemal İlkokulu ve Mehmet Mihraboğlu ilkokuldan yaş aralığı 6-12 olan 198 kız, 220 erkek öğrenci olmak üzere toplam 418 ilkokul öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin sosyal uyumlarını belirlemek için 29 sınıf öğretmeninden öğrencilerine ilişkin“Okul Sosyal Davranış Ölçeği’ni” doldurmaları sağlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

1-Kişisel Bilgi Formu:

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri, gelir düzeyleri ve öğrencilerin süregen hastalığı olup olmama durumlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2-Okul Sosyal Davranış Ölçeği:

Okul Sosyal Davranış Ölçekleri (School Social Behavior Scales), sınıf öğretmenleri veya okuldaki diğer öğretmenlerin, okul öncesi ve ilköğretim çağındaki öğrencilerini teker teker değerlendirebilmelerine olanak sağlayacak şekilde beşli Likert modeline uygun olarak Merrell (1993) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekler toplam 65 maddeden oluşmaktadır. A Formu: Sosyal Yeterlilik ve B Formu: Olumsuz Sosyal Davranışlar olmak üzere 2 formdan

oluşmaktadır. Sosyal Yeterlilik Ölçeği'nde; Kişiler Arası İlişkiler (14 madde), Özdenetim Becerisi (10 madde) ve Akademik Beceriler (8 madde) olmak üzere üç alt ölçekte toplanan 32 madde yer almaktadır. Olumsuz Sosyal Ölçeği'nde ise; Saldırgan Sinirli (14 madde), Antisosyal-Agresif (10 madde), Yıkıcı-Talepkar (9 madde) olmak üzere üç alt ölçekte toplanan 33 maddeden oluşmaktadır. Merrell (1993) tarafından geliştirilen Okul Sosyal Davranış Ölçeği 'nin Türkçe 'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını Yüksel (2009) yapmıştır.

Okul Sosyal Davranış Ölçeği'nin Sosyal Yeterlilik Ölçeği'nin korelasyon kat sayılarının ($r = .88$ ve $r = .44$) arasında değiştiği ' Olumsuz Sosyal Ölçeği' nin korelasyon kat sayılarının ise ($r = .92$ ve $r = .48$) arasında değiştiği belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde ilkokul öğrencilerinin demografik özelliklerinin belirlemek için betimsel analiz, okula yönelik sosyal uyum düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t testi, öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre sosyal uyum düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek için F testi ve öğrencilerin süregen bir hastalığa sahip olup olmama durumlarına göre okul sosyal uyumlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t testi yapılmıştır.

BULGULAR

İlkokullarda öğrenim gören öğrencilerin cinsiyet, aile gelir düzeyi ve öğrencinin süregen bir hastalığı olup olmama durumuna göre 6 alt boyutu olan Okul Sosyal Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre okula sosyal uyum düzeyleri arasında fark olup olmadığı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. İkokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal uyum düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin t Testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Kişiler Arası İlişkiler	Kız	198	44,59	18,48	1,627	,104
	Erkek	220	41,64	18,47		
Özdenetim	Kız	198	32,56	13,93	2,127	,034*
	Erkek	220	29,72	13,33		
Akademik	Kız	198	25,56	10,88	1,540	,124
	Erkek	220	23,92	10,84		
Saldırgan Sinirli	Kız	198	33,35	18,53	-1,489	,137
	Erkek	220	36,08	18,78		
Antisosyal-Agresif	Kız	198	24,15	14,24	-1,422	,156
	Erkek	220	26,14	14,30		
Yıkıcı/Talepkar	Kız	198	21,12	11,98	-2,028	,043*
	Erkek	220	23,52	12,17		

* $p < .05$

İlkokul öğrencilerinin Sosyal Uyum Ölçeği'nin cinsiyetlere göre alt boyutları incelendiğinde kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 44,59$), erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 41,64$) bulunmuştur. Ortalamalar arasında ($t=1,627$ $p>.05$) anlamlı fark bulunamamıştır. Özdenetim alt boyutu incelendiğinde kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 32,56$), erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 29,72$) bulunmuştur. Ortalamalar arasında ($t=2,127$ $p<.05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Kız öğrencilerin sosyal uyumda özdenetim beceri düzeyleri erkek öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Akademik alt boyutu incelendiğinde kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 25,56$), erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 23,92$) bulunmuştur. Ortalamalar arasında ($t=1,540$ $p>.05$) anlamlı fark bulunamamıştır. Saldırganlık alt boyutu incelendiğinde kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 33,35$), erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 36,08$) bulunmuştur. Ortalamalar arasında ($t= -1,489$ $p>.05$) anlamlı fark bulunamamıştır. Antisosyal alt boyutu incelendiğinde kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 24,15$), erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 26,14$) bulunmuştur. Ortalamalar arasında ($t= -1,422$ $p>.05$) anlamlı fark bulunamamıştır. Yıkıcı alt boyutu incelendiğinde kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 21,12$), erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 23,52$) bulunmuştur. Ortalamalar arasında ($t=-2,028$ $p<.05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek öğrencilerin sosyal uyumda yıkıcılık düzeyleri kız öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. İlkokul öğrencilerinin aile gelirlerine göre sosyal uyum düzeylerine ilişkin veriler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. İlkokul öğrencilerinin aile gelirlerine göre sosyal uyum düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin F testi sonuçları

BOYUTLAR	GELİR DÜZEYİ	N	X	Ss	F	P
Kişiler Arası İlişkiler	0-950 ₺	144	31,40	14,42	127,997*	,001
	951-2500 ₺	146	40,23	15,41		
	2501 ₺ ve üstü	128	59,32	13,80		
Özdenetim	0-950 ₺	144	23,20	11,90	105,372*	,001
	951-2500 ₺	146	28,82	11,21		
	2501 ₺ ve üstü	128	42,46	10,22		
Akademik	0-950 ₺	144	17,63	8,43	137,839*	,001
	951-2500 ₺	146	23,13	8,69		
	2501 ₺ ve üstü	128	34,44	8,19		
Saldırgan Sinirli	0-950 ₺	144	43,05	18,46	73,283*	,001
	951-2500 ₺	146	39,03	16,63		
	2501 ₺ ve üstü	128	20,65	12,17		
Antisosyal-Agresif	0-950 ₺	144	31,33	14,27	72,668*	,001
	951-2500 ₺	146	28,63	12,91		
	2501 ₺ ve üstü	128	14,39	8,77		
Yıkıcı/Talepkar	0-950 ₺	144	27,82	12,05	67,893*	,001
	951-2500 ₺	146	24,78	10,79		
	2501 ₺ ve üstü	128	13,53	8,19		

*p<.01

İlkokul öğrencilerinin aile gelirlerine göre Sosyal Uyum Ölçeği'nin alt boyutları incelendiğinde, İlişki, özdenetim, akademik, saldırgan, antisosyal ve yıkıcılık alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İlkokul öğrencilerinin gelir düzeylerine göre farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için anlamlılık analizi yapılmıştır. Tablo 3'de ilkokul öğrencilerinin aile gelirlerine göre farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Tukey Testi ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. İlkokul öğrencilerinin aile gelirlerine göre sosyal uyum düzeylerinde farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığına ilişkin Tukey testi sonuçları

Boyutlar	(I) gelir	(J) gelir	Ortalamalar arasındaki fark (I-J)	SH	Sig.
Kişiler Arası İlişkiler	0-950 ₺	951-2500 ₺	-8,83000*	1,71	,001
		2501 ₺ ve üstü	-27,91059*	1,77	,001
Özdenetim	0-950 ₺	951-2500 ₺	-5,62738*	1,31	,001
		2501 ₺ ve üstü	-19,26736*	1,35	,001
Akademik	0-950 ₺	951-2500 ₺	-5,50504*	,99	,001
		2501 ₺ ve üstü	-16,81337*	1,02	,001
Saldırgan Sınırlı	0-950 ₺	951-2500 ₺	4,02131	1,89	,086
		2501 ₺ ve üstü	22,39931*	1,95	,001
Antisosyal-Agresif	0-950 ₺	951-2500 ₺	2,69635	1,44	,151
		2501 ₺ ve üstü	16,94271*	1,49	,001
Yıkıcı/ Talepkar	0-950 ₺	951-2500 ₺	3,03872*	1,23	,039
		2501 ₺ ve üstü	14,28733*	1,28	,000

*p<.01

İlkokullarda öğrenim gören öğrencilerinin aile gelir düzeylerine göre Sosyal Uyum Ölçeği puanları incelendiğinde, İlişki alt boyutunda aile gelirleri 0-950 TL arası olan çocukların, aile gelir düzeyleri 951-2500 TL ile 2501 ve üstü TL arası olan çocuklara göre sosyal ilişki yaşama biçimleri anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Özdenetim alt boyutunda aile gelirleri 0-950 TL arası olan çocukların, aile gelir düzeyleri 951-2500 TL ile 2501 ve üstü TL arası olan çocuklara göre özdenetim becerileri anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Akademik alt boyutunda aile gelirleri 0-950 TL arası olan çocukların, aile gelir düzeyleri 951-2500 TL ile 2501 ve üstü TL arası olan çocuklara göre akademik başarıları anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Saldırganlık alt boyutunda aile gelirleri 0-950 TL arası olan çocukların, aile gelir düzeyleri 951-2500 TL ile 2501 ve üstü TL arası olan çocuklara göre saldırgan davranışları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Antisosyal alt boyutunda ise aile gelirleri 0-950 TL arası olan çocukların, aile gelir düzeyleri 951-2500 TL ile 2501 ve üstü TL arası olan çocuklara göre antisosyallikleri anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yıkıcı alt boyutunda ise aile gelirleri 0-950 TL arası olan çocukların, aile gelir düzeyleri 951-2500 TL ile 2501 ve üstü TL arası olan çocuklara göre yıkıcı özellikleri anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Tablo 4'de ilkokul öğrencilerinin sürekli hastalığı olup olmamasına göre sosyal uyum düzeylerinde farklılık olup olmadığını belirlemek için t Testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4. İlkokul öğrencilerinin sürekli bir hastalığı olup olmamasına göre sosyal uyum düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin t Testi sonuçları

Boyutlar	Sürekli Hastalık	N	X	Ss	t	P
Kişiler Arası İlişkiler	Evet	60	35,23	19,67	-3,579*	,001
	Hayır	358	44,34	18,01		
Özdenetim	Evet	60	24,76	14,06	-3,921*	,001
	Hayır	358	32,12	13,34		
Akademik	Evet	60	20,40	11,20	-3,351*	,001
	Hayır	358	25,42	10,67		
Saldırgan Sınırlı	Evet	60	43,83	19,94	4,125*	,001
	Hayır	358	33,27	18,06		
Antisosyal-Agresif	Evet	60	32,63	15,45	4,448*	,001
	Hayır	358	23,95	13,72		
Yıkıcı/Talepkar	Evet	60	27,50	12,80	3,576*	,001
	Hayır	358	21,53	11,81		

*p<.01

İlkokul öğrencilerinin sürekli hastalığı olup olmama durumlarına göre Sosyal Uyum Ölçeği'nin alt boyutları incelendiğinde İlişki alt boyutunda sürekli hastalığı olan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =35,23), sürekli hastalığı olmayan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =44,34) bulunmuştur. Ortalamalar arasında (t= -3,579 p>.01) anlamlı bir fark bulunmuştur. Sürekli bir hastalığa sahip ilkökul öğrencileri, sürekli bir hastalığı olmayan ilkökul öğrencilerine göre sosyal ilişki kurmakta zorluk yaşadıkları görülmektedir.

Özdenetim alt boyutu incelendiğinde sürekli hastalığı olan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =24,76), sürekli hastalığı olmayan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =32,12) bulunmuştur. Ortalamalar arasında (t= -3,921 p<.01) anlamlı bir fark bulunmuştur. Sürekli bir hastalığa sahip ilkökul öğrencileri, sürekli bir hastalığı olmayan ilkökul öğrencilerine göre özdenetim kurmakta zorluk yaşadıkları görülmektedir.

Akademik alt boyutu incelendiğinde sürekli hastalığı olan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =20,40), sürekli hastalığı olmayan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =25,42) bulunmuştur. Ortalamalar arasında (t= -3,351 p>.01) anlamlı fark bulunmuştur. Sürekli bir hastalığa sahip ilkökul öğrencileri, sürekli bir hastalığı olmayan ilkökul öğrencilerine göre akademik yaşamlarında daha başarısız oldukları görülmektedir.

Saldırganlık alt boyutu incelendiğinde sürekli hastalığı olan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =43,83), sürekli hastalığı olmayan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =33,27) bulunmuştur. Ortalamalar arasında (t= 4,125 p>.01) anlamlı fark bulunmuştur. Sürekli bir hastalığa sahip ilkökul öğrencilerinde, sürekli bir hastalığı olmayan ilkökul öğrencilerine göre saldırganlık davranışları daha fazla görülmektedir.

Antisosyal alt boyutu incelendiğinde sürekli hastalığı olan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =32,63), sürekli hastalığı olmayan öğrencilerin aritmetik ortalaması (X =23,95) bulunmuştur. Ortalamalar arasında (t= 4,448 p>.01) anlamlı

fark bulunmuştur. Sürekli bir hastalığa sahip ilkokul öğrencileri, sürekli bir hastalığı olmayan ilkokul öğrencilerine göre antisosyal davranışlar daha fazla görülmektedir.

Yıkıcı alt boyutu incelendiğinde sürekli hastalığı olan öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 27,50$), sürekli hastalığı olmayan öğrencilerin aritmetik ortalaması ($X = 21,53$) bulunmuştur. Ortalamalar arasında ($t=3,576$ $p<.01$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Sürekli bir hastalığa sahip ilkokul öğrencileri, sürekli bir hastalığı olmayan ilkokul öğrencilerine göre yıkıcı davranışlar daha fazla görülmektedir.

Sosyal uyum ölçeğinin tüm alt boyutlarına bakıldığında sürekli hastalığı olan öğrencilerin, sürekli hastalığı olmayan öğrencilere göre okul sosyal uyum düzeylerinde olumsuz yönde farklılıkları olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Araştırma bulguları incelendiğinde, ilkokullarda öğrenim gören kız öğrencilerin Okul Sosyal Davranış ölçeğinin A-Formundaki "Özdenetim" alt boyutunda kız öğrencilerin sosyal ilişkilerde özdenetimleri erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda, kız öğrencilerin okula sosyal uyum düzeylerinin, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Büyükşahin, 2009; Uz Baş, 2003). Bu araştırmaların sonuçları araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

İlkokullarda öğrenim gören erkek öğrencilerin Okul Sosyal Davranış ölçeğinin B-Formundaki "Yıkıcı-Talepkar" alt boyutunda, kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan araştırmalarla (O'Moore ve Hillery, 1989; Carney ve Merrell, 2001; Jarrett, 2001)' in bulguları ile benzerlik göstermektedir. Araştırmalarda erkek öğrencilerin fiziksel yıkıcılık düzeyleri kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Marano (1995) araştırmasında ise, kız çocukların ince ve karmaşık kötülük içeren olumsuz davranışlarının erkek çocuklardan daha fazla başvurdukları belirtmiştir.

İlkokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmalarda erkek öğrencilerin saldırganlık düzeyinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuş ve bu sonuçlar araştırmanın bulgusunu desteklememektedir (Shechtman, 2002; Dölek, 2001; Olweus, 2003). İlkokullarda en çok gözlenen saldırganlık ifadesi, kavgaya etme, kavgayı başlatma, kavgayı sürdürme (Öner, 1999) davranışları olduğu belirtilmiştir. İlkokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre antisosyal davranışlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Seven (2007), araştırmasında ise, erkek öğrencilerin daha yüksek düzeyde antisosyal davranış gösterdiğini söylemiştir.

Araştırmanın sosyoekonomik bulguları incelendiğinde, gelir düzeyi düşük ailelerden gelen öğrencilerin sosyal uyum düzeyi düşük, gelir düzeyi yüksek olan ailelerden gelen öğrencilerin ise, sosyal uyum düzeyi yüksek bulunmuştur. Yapılan araştırmalar, bu çalışmanın bulgularını desteklemekte ve sosyoekonomik gelir düzeyi arttıkça sosyal uyum düzeyinin (Uz Baş, 2003) arttığını göstermektedir.

Sosyoekonomik düzeydeki iyileşmenin bireylerin yaşam koşulları, çevre şartları, beslenmeleri, giyimleri gibi yaşam standartlarını artırdığı, böylece sosyal uyumu olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.

Sosyoekonomik gelir düzeyi çocuğun fiziksel, mental ve sosyal gelişimini sağlıklı biçimde sürdürmesinde engel olmaktadır (Duncan ve Brooks-Gunnj 1997). Sosyoekonomik gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarında davranış sorunları ve bilişsel sorunların daha sık olduğu bildirilmektedir (Dodge, Pettit ve Bates 1994); Bolger, Patterson ve Thompson, 1995).Ergenlerle yapılan çalışmalarda da sosyoekonomik gelir düzeyinin düşük olması okul sorunları, uyum bozukluğu, duygusal güçlükler ve yıkıcı davranış bozuklukları ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Conger, Conger ve Elder, 1993; Hanson, McLanahan ve Thompson, 1997).

Araştırma sonuçlarına göre süregelen hastalığı olan öğrencilerin, süregelen hastalığı olmayan öğrencilere göre sosyal uyum düzeyleri daha düşük bulunmuştur.

Yapılan başka bir çalışmada ise annelerin değerlendirmesine göre çocukların % 33'ünde uyumsuzluk saptanmıştır (Kaya ve Özel, 2006). Sivas ilinde bir ilköğretim okulunda 6-14 yaş grubundaki çocukların değerlendirildiği bir çalışmada öğretmenlerin değerlendirmesine göre çocukların %27,5'inde, annelerin değerlendirmesine göre % 24,7'sinde ruhsal uyum sorunu belirtilmiştir (Doğan, 1995).

Öy, Rezaki, Başoğlu, Bağçacı ve İlgen'e (1996) göre bir devlet hastanesi çocuk polikliniğine başvuran ilköğretim çağındaki hastaların ruhsal uyumlarını inceledikleri çalışmada çocukların %45'i uyumsuz bulunmuştur.

Süregelen hastalığı olan öğrenciler sadece kendileri olumsuz etkilenmemekte aile fertleri de bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Çakan ve Sezer (2010), süregelen hastalığı olan çocuklara sahip annelerin tutumları, kaygı düzeyleri ve diğer değişkenler açısından incelenmesi adlı çalışmada, süregelen hastalığı olan ve olmayan çocuklara sahip annelerin tutum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu, durumluk kaygı düzeyleri açısından aralarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Gaffney (1994), yaptığı çalışmada, ailede süregelen hastalıklı çocuğun bulunmasının, anne babaların hem hasta, hem de sağlıklı olan çocuğa karşı davranışlarının değişmesine neden olabildiğini bunların sonucunda da gelişim dönemi nedeni ile sorun yaşayan çocukların yaşadığı stresin daha da arttığını tespit etmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada cinsiyet faktörüne göre erkek çocuklarının kızlara oranla daha çok davranış problemleri göstermelerinin, aile ve toplumun erkeklik rolüyle ilgili beklentilerinin bir sonucu olduğu tahmin edilmektedir. Erkek çocuklarının aşırı öfke, kavga, yıkıcı davranışlar ve itaatsizlik gibi davranışları kızlara göre daha fazla

göstermelerinin sebebi ise toplumun erkek rolünden şiddet beklentisiyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir

Okullarda öğretmenlerin öğrenci gelişimini destekleyerek, çatışma çözme ve öfke kontrolü gibi becerileri kazandırarak, öğrencilerini başarıya güdüleyerek ve davranışlarıyla olumlu model olarak saldırganlık ve şiddeti önlemede etkili olacakları düşünülmektedir.

Araştırmada davranış problemlerinin sosyoekonomik duruma göre farklılaştığı bulgusu, mevcut araştırmalarla paralel olarak görülmektedir. Alt sosyoekonomik düzeyden üst sosyoekonomik düzeye doğru sosyal davranış problemlerinin azalması modern ailelerin geleneksel ailelere oranla çocuklarıyla daha ilgili oldukları ve fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya daha yatkın olmaları ile ilgili olarak açıklanabilir.

Araştırma bulgularına göre okula sosyal uyumda süreğen hastalığı olan öğrencilerin, süreğen hastalığı olmayan öğrencilere göre sosyal davranış problemleri artmaktadır.

Süreğen hastalıkla ilgili il/ilçe sağlık müdürlükleri ile eşgüdümlü çalışmalar yapılabilir. Süreğen hastalıkla ilgili okul müdürlerine, öğretmenlere, öğrenci velilerine, öğrencilere bilgilendirme seminerleri verilebilir. Okullarda yapılacak planlamalarda süreğen hastalıklı öğrenciler ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Türkiye genelinde okul öncesi eğitime ve ilkokula devam eden öğrencilerle ilgili farklı araştırmalar yapılabilir. Yapılan araştırmaların öğretmenlerle paylaşılması, öğretmenlerin okula uyum konusuna dikkatlerinin çekilmesini sağlayabilmesi adına önem taşımaktadır. Diğer yandan ilkokula devam eden çocukların okula uyum becerilerinin farklı değişkenler açısından araştırılması, okula uyum sürecinin ayrıntılı biçimde incelenmesi için gereklidir.

KAYNAKÇA

- Alexander, K. L., Entwisle, D. R., & Dauber, S. L. (1993). First-grade classroom behavior: Its short-and long-term consequences for school performance. *Child development*, 64(3), 801-814.
- Asher, S. R., & Taylor A. R. (1981). The social outcomes of mainstreaming: Sociometric assessment and beyond. *Exceptional Children Quarterly*, 1, 13-30.
- Bacanlı, H. (2011). *Eğitim psikolojisi*. Pegem Akademi.
- Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (Çev. Gündüz, O.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Özgün çalışma, 2007).
- Birch, S. H., & Ladd, G. W. (1997). The teacher-child relationship and children's early school adjustment. *Journal of school psychology*, 35(1), 61-79.
- Bolger, K., Petterson E. & C. J., Thompson, W. W. (1995) Psychosocial adjustment among children experiencing persistent and intermident family economic hardship. *Child Development*. 66; 1107- 1129.
- Büyükaşahin, G. (2009). “Boşanmış ve Boşanmamış (Tam) Ailelerden Gelen 11-13 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimlerinin Sosyal Uyum Düzeyleri ile İlişkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Campbell, S.B. (2006). *Maladjustment in preschool children: A developmental psychopathology perspective*. In McCartney, K., & Philips, D. (Eds.), *Blackwell handbook of early childhood development*, (pp. 358- 377). Malden, MA: Blackwell.
- Carney, A. G. & Merrell, K. W. (2001). Bullying in schools: Perspectives on understanding and preventing an international problem. *School Psychology International*, 22, 364-382.
- Chavajay, P., & Rogoff, B. (2002). Schooling and traditional collaborative social organization of problem solving by Mayan mothers and children. *Developmental Psychology*, 38(1), 55-61.
- Choi, D. H., & Kim, J. (2003). Practicing social skills training for young children with low peer acceptance: A cognitive-social learning model. *Early Childhood Education Journal*, 31, 41-46.
- Conger, R. D., Conger, K. J., & Elder, G. H. (1993) Family economic stress and adjustment of early adolescent girls. *Develop. Psychol.* 29; 206-219.
- Connolly, J. (1983). A review of sociometric procedures in the assessment of social competence in children. *Applied Research in Mental Retardation*, 4, 316-317.
- Çakan, P., ve Sezer, Ö. Süreğen Hastalığı Olan Çocuklara Sahip Annelerin Tutumları, Kaygı Düzeyleri ve Diğer Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of Social Science*, 161.

- Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (1994). Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. *Child Development, 65*; 649-665.
- Dodge, K., Coie, J., & Brakke, N. (1982). Behavior patterns of socially rejected and neglected adolescents: The roles of social approach and aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology, 10*, 389-410.
- Dölek, N. (2001). İlk ve orta öğretim okullarındaki öğrenciler arasında zorbaca davranışların incelenmesi ve zorbalığı önleme tutumu geliştirilmesi programının etkisinin araştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Duncan, G. J., & Brooks-Gunn, J. (1997). *Consequences of growing up poor*. New York, Russell Sage Foundation.
- Estell, D. B., Jones, M. H., Pearl, R., Van Acker, R., Farmer, T. W., & Rodkin, P. C. (2008). Peer groups, popularity, and social preference. *Journal of Learning Disabilities, 41*(1), 5-14.
- Gaffney, K. F. (1994). New Focus for Family Assessment. *Pediatric Nursing, 20*, 36-38.
- Gresham, F. (1997). Social competence and students with behavior disorders: Where we've been, where we are, and where we should go. *Education and Treatment of Children, 20*(3), 233-250
- Grolnick, W. S., & Slowiaczek, M. L. (1994). Parents' involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child development, 65*(1), 237-252.
- Hanson, T. L., McLanahan, S., & Thompson, E. (1997). Economic resources parental practices and children well being G. Durcan, J. Brooks, Gun, (eds), *Consequences of growing up poor*, New York, p. 191-238.
- Hooper, S. R., Burchinal, M. R., Roberts, J. E., Zeisel, S., & Neebe, E. C. (1998). Social and family risk factors for infant development at one year: An application of the cumulative risk model. *Journal of Applied Developmental Psychology, 19*(1), 85-96.
- Karasar, N. (2007). Bilimsel araştırma yöntemi, (17. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, M., Özel Özcan, Ö., ve Kaya, B. (2006) Malatya İl Merkezinde Farklı sosyoekonomik koşullardaki iki ilköğretim okulu öğrencilerinde ruhsal uyum taraması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 7*; 157-161.
- Klima, T., & Repetti, R. L. (2008). Children's peer relations and their psychological adjustment. *Merril-Palmer Quarterly, 54*(2), 151-178.
- Ladd, G. W. (2006). Peer rejection, aggressive or withdrawn behavior, and psychological maladjustment from ages 5 to 12: An examination of four predictive models. *Child Development, 77*(4), 822-846.
- Leve, L. D., Fisher, P. A., & DeGarmo, D. S. (2007). Peer relations at school entry. *Merril-Palmer Quarterly, 53*(4), 557-577.

- Loeber, R. (1985). Patterns of development of antisocial behavior. *Annals of Child Development*, 2, 77-116.
- Marano, H. E. (1995). Big bad bully. *Psychology Today*, 28(5), 50-68.
- McDermott, K. B. (1997). Priming on perceptual implicit memory tests can be achieved through presentation of associates. *Psychonomic Bulletin & Review*, 4(4), 582-586.
- Merrell, K. W. (1993). Using Behavior Rating Scales to Assess Social Skills and Antisocial Behavior in School Settings: Development of the School Social Behavior Scales. *School Psychology Review* 22(1), 115-134
- O'Moore, A. M. & Hillery, B. (1989). Bullying in Dublin schools. *Irish Journal of Psychology*, 10(3), 426-441.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, 60(6), 12-17.
- Öner, U. (1999). Çatışma Çözme ve Arabuluculuk Eğitimi, (Ed: Y. Kuzgun) *İlköğretimde Rehberlik*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Öy, B., Rezaki, B., Başoğlu N., Bağcaçı A., ve İlgen R. (1995). Çocuk ve ergenlerde depresyon epidemiyolojisi ve risk etmenleri ile ilişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*; 2 (1): 40-44.
- Pianta, R. C., & Steinberg, M. A. Rollins, K (1995). The first two years of school: Teacher-child relationships and deflections in children's classroom adjustment. *Development and Psychopathology*, 7, 297-312.
- Reynolds, A. J., & Bezruczko, N. (1993). School adjustment of children at risk through fourth grade. *Merrill-Palmer Quarterly* (1982-), 457-480.
- Rimm-Kaufman, S. E., & Pianta, R. C. (2000). An ecological perspective on the transition to kindergarten: A theoretical framework to guide empirical research. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21(5), 491-511.
- San Bayhan, P., ve Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi, *Educational Administration: Theory and Practice Summer*, 51, 477-499.
- Shechtman, Z. (2002). Cognitive and affective empathy in aggressive boys: Implications for counseling, *International Journal for The Advancement of Counselling*, 24, 211-222.
- Temur, D. Ö., Özyeğit, D., Divrenge, M., Özkara, M., ve Ayyıldız, Y. (2012). *Uyum ve hazırlık çalışmaları öğretmen kitabı ilkokul birinci sınıf*. (Birincibaskı). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Matbaası.
- Uz Baş, Aslı. 2003. " İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri ve Okul Uyumunu ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

- Vandell, D.L., Nenide, L., & Winkle, S.J.V. (2006). *Peer relationships in early childhood*. In McCartney, K., & Philips, D. (Eds.), *Blackwell handbook of early childhood development* (pp. 455- 470). Malden, MA: Blackwell.
- Yavuzer, H. (2009). *Bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimiyle çocuğunun ilk 6 yılı* (24. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yukay-Yüksel, M. (2009). Okul Sosyal Davranış Ölçeklerinin (OSDÖ) Türkçeye Uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice* 9 (3) 1605-1650